

ЗАКОНОМІРНОСТІ ФОРМУВАННЯ ДІБРОВНИХ ТИПІВ ЛІСУ ВЕРХІВ'Я БАСЕЙНУ СІВЕРСЬКОГО ДІНЦЯ

Наведено результати типологічних досліджень дібров верхів'я басейну Сіверського Дінця. Встановлено ареал поширення свіжих кленово-липових та липово-ясеневих дібров.

Ключові слова: типи лісу, рельєф, екологічний профіль, діброви.

I.S. Neyko – Vinnytsya FRS

Regularities of shaping oakery types wood top of curre pool Siverskiy Donec river

The outcomes tipology researches of oakery a wood top of curre pool Siverskiy Donec are indicated. Is established area of distribution fresh maple – lime and linden – ashen oakery.

Key word: types of a wood, contour, ecological structure, oakery.

На сьогоднішній час більшість питань, які стосуються районування території України за типами лісу, практично вирішено. Значний внесок у розробку теорії природного районування зробили Морозов Г.Ф. [4], Висоцький Г.М. [1], Крюденер А.А. [6], Кожевников П.П. [5]. Типологічні дослідження значного масштабу проведені лабораторією типології УкрНДІЛГА під керівництвом Воробйова [10,11]. Більш детальне районування, яке відображає особливості геоморфології території України, запропоновано Образцовою З.Г. [8]. Методичною основою останніх розробок із типологічного районування території України слугувала лісотипологічна класифікація кліматів із подальшим її уточненням та виділенням дрібніших одиниць – районів та секторів.

У цій статті проводиться дослідження формування макрокомплексів типів лісу верхів'я басейну Сіверського Дінця – області свіжого грудю, району Слобожанських свіжих ясенєво-липових дібров Придонецького сектору. Основна мета проведених досліджень – у межах сектору встановити ареал поширення переважаючих (дібровних) типів лісу щодо геоморфологічних структур. Методичний підхід проведених досліджень полягав у виділенні геоморфологічно неоднорідних територій (височин, низовин) та встановленні для них переважаючих типів лісу.

Для регіону досліджень переважаючим, зональним типом лісу є свіжа липово-ясенєва діброва, свіжа кленово-липова діброва займає менш значні території [9]. Дані типи лісу є найбільш поширеними у межах Слобожанського лісорослинного району. Ареал їх поширення на сьогоднішній час у межах лісорослинного району та лісорослинного сектору не встановлений.

В основі досліджень покладено метод екологічних профілів. Для визначення площ поширення кленово-липових та липово-ясенєвих дібров використані матеріали лісовпорядкування та топографічні карти. Для польових досліджень використовувалася методика Воробйова Д.В. [2]. У ході проведених досліджень протягом 1999-2002 років проведено обстеження лісових масивів басейну Сіверського Дінця. Під час виконання досліджень закладено

3 типологічні макропрофілі та 3 профілі. Макропрофілі завширшки 6 км. проходили через весь басейн, перетинаючи відроги Середньоросійської височини (макропрофіль № I), та Оксько-Донської низовини (макропрофіль № II рис. III). Дослідження проводилися на стрічкових пробних площах – стратах, площею не менше 0,1 га, згідно з методикою. Більш детальні дослідження проведені на профілях. Профілі, завдовжки від 6 до 13 км закладені у лісових масивах, які приурочені до вказаних вище геоморфологічних районів. Після рекогностувального огляду лісових масивів та вибору місця закладання профілів були проведені заміри перевищень місцевості через кожні 50 метрів. Як візири використані квартальні просіки, розташовані перпендикулярно до основних водотоків. У типових місцях закладено пробні площі (страти) та викопано ґрунтові розрізи. Всього на макропрофілях та профілях закладено близько 60-ти тимчасових пробних площ та викопано 14 ґрунтових розрізів. Для типових 7-ми розрізів профілю № 1 та № 2 відібрано зразки для проведення хімічного аналізу ґрунту.

Таксаційна характеристика деревостану найбільш характерних пробних площ макропрофілю № 1 та профілю № 1, подані у табл. 1.

Табл. 1. Таксаційна характеристика деревостану на пробних площах

№ кв/вид	Склад	А, років	Н, м	Д, см	Пл. січ м ² /га	К-сть дер/га	Бонітет	Тип лісу	Повнота	Запас, м ³ /га
Макропрофіль № 1, Жовтневий ДЛГ, Дергачівське лісництво										
<u>2</u> 72,2	<u>10 д</u> 4 кп3 лп3 г	80 30	25,9 14,6	33,0 13,4	40,87 2,69	478 255	II II	D ₂ -кл-лД	0,82 0,08	509 24
<u>3</u> 69,6	<u>10 д</u> 8 кп2 лп	80 25	26,1 12,4	31,9 11,8	25,63 2,29	320 226	II II	D ₂ -кл-лД	0,51 0,08	320 15
Вовчанський ДЛГ, Старосалтівське лісництво										
<u>4</u> 50,1	<u>10 д</u> 8 кг2 кп+лп	110 40	29,2 18,3	44,8 21,5	36,7 8,44	233 242	I I	D ₂₋₃ -кл-лД	0,65 0,21	499 74
Куп'янський ДЛГ, В. Бурлуцьке лісництво										
<u>8</u> 45,2	<u>10 д</u> 8 кг2 лп	100 45	25,0 17,4	35,5 21,0	39,41 2,69	398 71	II II	D ₂ -кл-лД	0,75 0,07	480 20
Профіль № 1, Данилівський ДЛГ, Південне лісництво										
<u>28</u> 124,3	<u>10 д+ос</u> 8 лп2 кп+кг	55 30	21,7 13,2	23,3 14,8	33,79 8,01	781 608	II II	D ₂ -кл-лД	0,78 0,25	362 50
<u>33</u> 131,4	<u>10 д</u> 8 кп1 лп1 гр+і	75 30	22,3 13,6	31,9 12,4	29,50 8,02	370 622	II II	D ₂ -кл-лД	0,60 0,25	319 53

Таксаційна характеристика насаджень на пробних площах макропрофілю II та профілю 2 наведена у табл. 2.

Взаємний вплив багатовікової дії клімату та особливостей протікання тектонічних процесів у минулому призвели до утворення височин та низовин, для яких характерні специфічні, властиві тільки їм, геологічна будова, специфіка залягання підстилаючої та материнської породи, особливості процесів ґрунтоутворення та формування давньої та сучасної гідрографічної сітки. Ареал поширення переважаючих типів лісу тісно пов'язаний із особливос-

тями геоморфології території, для яких характерні специфічні ґрунтово-гідрологічні умови.

Табл. 2. Таксаційна характеристика деревостану на пробних площах

№ кв/вид	Склад	А, років	Н, м	Д, см	Пл. січ м ² /га	К-сть дер/га	Бонітет	Тип лісу	Повнота	Запас, м ³ /га
Макропрофіль №ІІ Жовтневий ДЛГ, Н. Водолажське лісництво										
<u>10</u> 25,2	<u>6 д4 яс</u> 7 кг2 лп1 кп	80 30	24,6 13,5	37,8 12,7	32,85 4,14	351 678	ІІ ІІ	D ₂₋₃ яс-лД	0,66 0,13	378 77
Куп'янський ДЛГ, Куп'янське лісництво										
<u>13</u> 42,2	<u>8 д2 яс</u> 7 кг2 яс1 кп+лп	80 40	20,5 14,3	31,4 12,0	33,36 18,03	401 1165	ІІІ ІІІ	D ₁₋₂ -яс-лД	0,72 0,54	325 93
Профіль №2 Чугуєво – Бабчанський ДЛГ, Кочетокське лісництво										
<u>40</u> 142,3	<u>9 д1 яс</u> 6 яс3 кг1 кп+і	75 30	24,7 14,2	29,8 13,5	44,98 9,18	681 857	ІІ ІІ	D ₂ -яс-лД	0,92 0,28	531 60
<u>45</u> 148,1	<u>7 д3 яс</u> 5 кп5 яс	80 20	26,0 12,1	30,6 11,2	41,71 5,87	580 498	І І	D ₂₋₃ яс-лД	0,79 0,21	483 40
<u>47</u> 151,1	<u>8 д2 яс</u> 6 кп2 кг1 я1 лп	120 20	31,5 12,4	44,7 11,5	40,23 5,55	261 471	І І	D ₂ -яс-лД	0,70 0,20	548 38

Підвищення уваги світового суспільства до збереження не тільки генетичного, видового, але і ландшафтного розмаїття потребує проведення подальших досліджень даного напрямку.

Література

1. **Высоцкий Г.Н.** О дубравах Европейской части Риси и их областях// Лесной журнал. – 1913. Вып.1,2.
2. **Воробьев Д.В.** Методика лесотипологических исследований. – К.: Урожай, 1967. – 387 с.
3. **Воробьев Д.В.** Типы лесов Европейской части СССР. – К.: Изд-во АН УССР, 1953. – 452 с.
4. **Морозов Г.Ф.** Основы учения о лесе. – Симферополь, 1920. – 319.
5. **Кожевников П.П., Ефимова Н.А.** Лесорастительные районы водоохранной зоны// Тр.ВНИИЛХ. – 1939, вып.6.
6. **Крюденер А.А.** Опыт группировки напочвенного Покрова в связи с местоположением, почвой, инсоляцией, составом насаждений и возобновлением под пологом и на вырубках// Лесной журнал. – 1903, № 6.
7. **Остапенко Б.Ф.** Типологічна різноманітність лісів України. Лісостеп/ Харк. держ. аграр. ун-т. – Харків, 1977. – 128 с.
8. **Остапенко Б.Ф.** Образцова З.Г. Дробное лесотипологическое районирование Украины/ ВНИИТЭИ агропром., № 287. ВС-90. Деп. – 88 с.
9. **Остапенко Б.Ф., Ткач В.П.** Лісова типологія: Навч. посібник/ Харк. держ. аграр. Ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Частина 2. – Харків, 2002. – 204 с.
10. **Отчет УкрНИИЛХА по теме № 18 "Уточнение лесоводственно-типологического районирования Украинской ССР".** – Харьков. – 1964.
11. **Отчет УкрНИИЛХА по теме № 3 "Разработка единой классификации типов лесорастительных условий".** – Харьков. – 1959.